

च जिनें नियमें गी घड़दा ऐ ओह देश, काल ते व्यक्ति दियें सीमें कोला बाहर होंदे न। जिसलै साहित्यकार ते पाठक जां नाटककार दे पात्तर ते दर्शकें दे दरम्याम अपने, पराये दी भावना गै मिटी जंदी ऐ तां गै साधारणीकरण दी स्थिति आँदी ऐ।

साधारणीकरण दे बारे च विद्वानें दे कई मत न। भाएं सारे मत अप्पू-बिच्चैं तकरीवन मिलदे-जुलदे गै न पर तां बी उंदी तर्जेव्यानी जां व्याख्या पढ़ति बक्खरी-बक्खरी ऐ।

कश्मीर दे प्रसिद्ध बहुमुखी प्रतिभा दे विद्वान आचार्य अभिनव दे मताबक साधारणीकरण दी परिभाशा इस चाल्ली ऐ :-

1. शब्द दी अभिधाशकि द्वारा काव्य जां नाटक दे अर्थ दा सिफ ग्यान होंदा ऐ। उसदे च साढ़े हिरदें गी भाव-विभोर करने दा चमत्कार नां मात्तर गै होंदा ऐ, पर शब्द दी व्यंजना शक्ति दे हरकत-बपार कन्नै आलंबन विभाव ते उद्दीपन विभाव कन्नै साधारणीकरण दी स्थिति पैदा होई जंदी ऐ। साधारणीकरण दी स्थिति गी उजागर करने आस्तै अनुभाव ते व्यभिचारी भाव दा म्हत्तव आह्ला योग दान होंदा ऐ। ओह आखदे न जिसलै साहित्यकार दी रचना दी विषय वस्तु कन्नै पाठकें दे हिरदे दा तादात्म्य सरबन्ध स्थापत होई जंदा तां उसलै साधारणीकरण स्थिति आँदी ऐ।

उदे अभिव्यक्तिवाद सिद्धान्त दे मताबक-जिसलै कुसै रचना गी पढ़ियै पाठक ते कुसै नाटक गी दिक्खियै दर्शक अद्वैतभाव गी प्राप्त होइयै आत्मविस्मृत होई जंदा ऐ तां उस्सी असीम नंद प्राप्त होंदा ऐ। इयै साधारणीकरण दी स्थिति ऐ। उसलै राम, कृष्ण, रावण कंस, उद्यन, दशरथ, कौशल्या, सीता, देवकी, वासुदेव, प्रेमचन्द दे गोदान दा होरी ते गोबर, कास्तू दा काला तित्र वहानी दी कास्तू, अछूत नाटक दी भिक्खू चमैरी बगैरा भिन्न-भिन्न रचनें दे पात्तर उनें रचनें गी पढ़ने आह्ले पात्तरें दे आलम्बन बनी जंदे न। असल च व्यंजना शक्ति दे संचार दे बपार कन्नै गै अनुभवें दा साधारणीकरण होंदा ऐ।

काव्य जां नाटक दे पात्तरें दे परम नन्दें दी अनुभूति जिसलै दर्शकें ते पाठकें गी बी उस्सै चाल्ली होन लगदी ऐ तां साधारणीकरण दी स्थिति बनी जंदी ऐ। उसलै बेशक्क ओह (दर्शक ते पाठक) जानदे बी न जे पात्तर जां

साधारणीकरण-परिभाशा ते साहित्य च उसदी भूमका

□ डॉ० सत्यपाल श्रीवत्स*

भारती काव्य शास्त्रियें साधारणीकरण दा साहित्य बिच ते खास करियै नाट्य साहित्य बिच बड़ा टकोहदा ते अहम् थाहर मने दा ऐ। साहित्य दे द्वारा साधारणीकरण दी स्थिति पैदा कीते बगैर नां गै साहित्यकार जां कवि नां गै नाटककार ते नां गै पाठक, स्तोता जां दर्शक पूर्णनन्द प्राप्त करी सकदे न। इस लेई कुसै बी उत्तम साहित्यक रचना च साधारणीकरण दी बड़ी अहम भूमका होंदी ऐ।

साधारणीकरण दी स्थिति च पुज्जियै माहनू दी आत्मा जेहडे नन्द दा अनुभव करदी ऐ ओह व्यक्ति दी सीमा कोला उपर उटिठयै समर्शिट दे दायरे च जाई पुजदी ऐ। कवि, नाटककार जां उपन्यासकार अपनी रचनें बिच जिनें-जिनें रसें गी तुआरदा ऐ ओह छडे उस्सै गी नन्द देने दे साधन नेई बनदे न बल्के पाठकें दे निरन्तर नन्द दा कारण बी बनी जंदे न। इयै साहित्य गी साधारणीकरण दी अति म्हत्तव आह्ली देन ऐ।

असल च साधारणीकरण दा मतलब ऐ आलम्बन दा बजूद बनाई रखदे होए बी उसी इयां पेश करना जे ओह अपने-पराये दे भेद-भाव कोला उपर होई जाऽ ते सारे सहित्ये पाठकें, दर्शकें ते स्त्रोतें दी भावनें दा समान रूप कन्नै विशे बनी सकै।

साहित्यकार दी मौलक अनुभूति साधारणीकरण दे माध्यम कन्नै गै व्यापक ते बहुआयामी बनदी ऐ। असल च साहित्यकार दी अनुभूति इक विज्ञानक दी अनुभूति आहला लेखा होंदी ऐ। इक विज्ञानक जिनें चीजें दा अविश्कार करियै जिनें धूवें गी निश्चत करदा ऐ जां आविश्कृत चीजें दे बारे

* 47/5 रूप नगर जम्मू

ਨਟ ਅਸਲ ਚ ਅਸਲੀ ਰਾਮ, ਕ੃਷ਣ, ਸੀਤਾ ਤੇ ਰਾਧਾ ਬਗੈਰ ਨੇਈ ਨ, ਪਰ ਤਾਂ ਬੀ ਤੰਦਾ ਤੰਦਿਯੇ ਹਰਕਤੋਂ ਕਨੈ ਇੱਨਾ ਤਾਦਾਤਵ੍ਯ ਸਰਬਨਥ ਹੋਈ ਜੰਦਾ ਏ ਜੇ ਓਹ ਇਕ ਅਜੀਬ ਜਨੇਹੀ ਆਤਮ ਵਿਸਮੂਤਿ ਭਰੋਚੀ ਨਾਂਦੈ ਦੀ ਸਥਤਿ ਚ ਪੁੱਜੀ ਜੰਦੇ ਨ। ਬਸ ਤਾਂ ਯੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਤਿ ਹੋਂਦੀ ਏ।

ਪਾਠੋਂ ਦ੍ਰਾਰਾ ਅਭਿਨੀਤ ਦੁਖ, ਸ਼ੋਕ ਤੇ ਗਮ ਆਹਲੇ ਅਭਿਨੀਤ ਥਮਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਜਾਂ ਪਾਠਕੋਂ ਗੀ ਤਾਂ ਏ ਨੇਹਾ ਨਾਂਦ ਔਂਦਾ ਏ ਜਨੇਹਾ ਸ਼੍ਰੁਂਗਾਰ ਤੇ ਹਾਸ ਬਗੈਰ ਆਹਲੇ ਅਭਿਨੀਤ ਥਮਾਂ ਹੋਂਦਾ ਏ। ਇਹ ਨੋਖਾ ਨਾਂਦ ਗੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਤਿ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਏ। ਸਤਿਵਾਦੀ ਹਰਿਸਚਨਦ ਨਾਟਕ ਚ ਰੋਹਿਤ ਦੀ ਮੁਤ੍ਯ ਦੇ ਬਾਦ ਜਿਸਲੈ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਸ਼ੈਵਾ ਉਸਦਾ ਸ਼ਵ ਲੇਇ ਮਸਾਨਘਾਟ ਪੁਜੀ ਏ ਤਾਂ ਤਤ੍ਵੋਂ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਹਰਿਸਚਨਦ ਗੀ ਗੈ ਫ਼ਿਊਟੀ ਤੱਥੀ ਤੱਥੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਦ੍ਰਾਰਾ ਕਰ (ਟੈਕਸ) ਮਾਂਗਨੇ ਪਰ ਓਹ ਜਿਸਲੈ ਤੇਵਹਾ ਰੋਨ (ਪੁਤਰ-ਮੁਤ੍ਯ ਦਾ ਵਿਧੀਗ, ਰਾਜਾ ਪਤਿ ਦੀ ਮਸਾਨ ਘਾਟ ਪਰ ਫ਼ਿਊਟੀ ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਅਭਾਵ ਕਰੀ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਨੇਈ ਕਰੀ ਸਕਨੇ ਦੀ ਅਸਮਰਥ ਦਾ) ਰੋਂਦੀ ਏ। ਉਸਲੈ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਅਪਨੇ ਅਤਥਰੂਂ ਨੇਈ ਰੋਕੀ ਸਕਦੇ ਨ। ਇਥਾਂ ਗੈ ਰਾਵਣ ਦ੍ਰਾਰਾ ਸੀਤਾ-ਅਪਹਰਣ ਦਾ ਦਕਖ, ਬਾਵਾ ਜਿਤ੍ਤੀ ਦ੍ਰਾਰਾ ਤੇ ਬੁਆ ਭਾਗਾਂ ਦ੍ਰਾਰਾ ਕਟਾਰੀ ਘਾਇ ਅਪਨਾ-ਅਪਨਾ ਬਲਿਦਾਨ ਕਰਨੇ ਦੇ ਦਕਖ ਤੇ ਨਾਂਦ ਕਰਨੇ ਆਹਲੇ ਦਾਤਾ ਰਣਪਤ ਦਾ ਕਤਲ ਬਗੈਰ ਜਨੇਹ ਦਕਖ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬੀ ਨੇਹ ਦਿਲ ਲਹਾਨੇ ਆਹਲੇ ਨ ਜੇ ਤਨੇਂ ਗੀ ਦਿਕਿਖਾਏ, ਜਾਂ ਪਫ਼ਿਧੈ ਦਰਸ਼ਕ ਜਾਂ ਪਾਠਕੋਂ ਦਿਧੋਂ ਅਕਖਿਆਂ ਚਾ ਆਪ ਸੁਹਾਰੇ ਅਤਥਰੂਂ ਨਿਕਲਨ ਲਗੀ ਪੌਂਦੇ ਨ। ਅਸਲ ਚ ਸੰਕਿਸ਼ ਰੂਪ ਕਨੈ ਅਸ ਆਕਖੀ ਸਕਨੇਅਂ ਜੇ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਏ ਆਲਮਿਨ ਦਾ ਬਜੂਦ ਬਨਾਈ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਬੀ ਤਸੀ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜੇ ਓਹ ਅਪਨੇ-ਪਰਾਧੇ ਦਾ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਕੋਲਾ ਛੁਡਕੀ ਜਾਤ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿਰਦੇ ਪਾਠਕੋਂ, ਦਰਸ਼ਕਿਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਤੋਂ ਦੀ ਭਾਵਨੇਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਕਨੈ ਵਿ਷ਯ ਬਨੀ ਸਕੈ।

ਅਸਲ ਚ ਦਿਕਖੇਆ ਜਾ ਤਾਂ ਕਹਾਨੀ, ਉਪਨਿਆਸ, ਕਾਵਿ ਤੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰ ਤੇ ਆਮਤੌਰ ਪਰ ਕਾਲਪਨਿਕ (ਸ਼ਵਾਏ ਰਾਮਾਯਣ ਤੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ) ਗੈ ਹੋਂਦੇ ਨ ਪਰ ਰਚਨਾਕਾਰ ਤੱਥੀ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਤੇ ਬਾਕੀ ਹਰਕਤੋਂ ਗੀ ਹਸ ਚਾਲਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਏ ਜੇ ਓਹ ਪਾਠਕੋਂ ਗੀ ਤੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੰਚਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕੋਂ ਗੀ ਓਹ ਸਥਾਨਿਆਂ ਸੇਹੀ ਹੋਨ ਲਗਦਿਆਂ ਨ। ਇਸੈ ਲੇਈ ਅਸ (ਪਾਠਕ-ਦਰਸ਼ਕ) ਤੱਥੈ ਕਨੈ ਤਾਦਾਤਵ੍ਯ ਸਰਬਨਥ ਸਥਾਪਤ ਕਰੀ ਲੈਨੇ ਆਂ ਤੇ ਜਿਸਲੈ ਤੰਦਾ ਰਸਾਂਵਾਦਨ ਕਰਨ ਲਗੀ ਪੈਨੇਂ ਤਾਂ ਉਸਲੈ ਸਾਢੀ ਅਨੁਭੂਤਿਅਂ ਦੀ ਜੇਹੜੀ ਸਥਤਿ ਹੋਂਦੀ ਏ ਤਾਂ ਯੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਤਿ ਹੋਂਦੀ ਏ।

ਸ'ਬੈ ਕਾਵਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਆਖਦੇ ਨ ਜੇ ਸਥਾਨੀ ਭਾਵੋਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਚ ਪਾਠਕੋਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕੋਂ ਦੇ ਹਿਰਦੈਂ ਚ ਰੌਹਨੇ ਆਹਲੇ ਰਸ ਜਿਸਲੈ ਆਲਮਿਨ-ਭਾਵੋਂ ਕਨੈ ਜਾਗਦੇ ਨ ਤੇ ਉਦੀਪਨ ਭਾਵੋਂ ਕਨੈ ਜਾਗਿਯੈ ਅਨੁਭਾਵ ਤੇ ਸੰਚਾਰੀ ਭਾਵੋਂ ਕਨੈ ਭਲੇਅਂ ਆਸਵਾਦਨ (ਸੁਆਦ) ਦੀ ਸਥਤਿ ਚ ਪੁੱਜੀ ਜੰਦੇ ਨ ਤਾਂ ਉਸਲੈ ਦਰਸ਼ਕੋਂ ਤੇ ਪਾਤਰੋਂ (ਪਾਠਕੋਂ ਤੇ ਪਾਤਰੋਂ) ਦਾ ਅਪ੍ਰੂ ਬਿਚੈਂ ਜੇਹੜਾ ਅਫੈਤ ਸਰਬਨਥ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਜੰਦਾ ਏ ਤਾਂ ਯੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਤਿ ਹੋਂਦੀ ਏ। ਪਰ ਇਥੋਂ ਏਹ ਤਤ੍ਵ ਸਪ਼ਸ਼ਟ ਕਰੀ ਦੇਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ ਜੇ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਤਿ ਜਾਂ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਅਨੁਭੂਤਿ ਦਾ ਰਸਾਂਵਾਦਨ ਸਿਰਫ ਸ-ਹਿਰਦੇਵਾਨ੍ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਗੈ ਕਰੀ ਸਕਦੇ, ਨਾਂ ਕੇ ਦ੍ਰਾਏ ਲੋਗ। ਤੰਦੇ ਬਾਰੇ ਚ ਤੇ ਕਾਵਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀਅਂ ਇਥਾਂ ਆਖੇ ਦਾ ਏ—“ਨਿਰਵਾਸਨਾਨਾਂ ਤੁ ਰੰਗਾਤੇ ਕਾ਷ ਕੁਝਾਨਿ ਸਨਿਭ:” ਅਰਥਾਤ् ਨਿਰਵਾਸਨਾ ਆਹਲੇ (ਜਿੰਦੇ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ਕ ਤੇ ਕਠੋਰ ਨ) ਤੇ ਸਭਗਾਰ, ਹਾਲ ਜਾਂ ਨਾਟਕੀ ਮੰਡੁਏ ਦੇ ਸਾਮਨੈ ਮਦਾਨ ਚ ਬੈਠੇ ਦੇ ਤਤ੍ਵੋਂ ਰਖਖੀ ਦਿਧੋਂ ਲਕਕਡੀ ਦਿਧੋਂ ਕੁਝਿਧੀਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕ-ਦੀਧਾ ਆਹਲਾ ਲੇਖਾ ਗੈ ਅਨੁਭੂਤਿ ਸ਼ੂਨ੍ਧ ਹੋਂਦੇ ਨ। ਸਾਹਿਤਿਕਾਰ ਦੀ ਮੌਲਕ ਅਨੁਭੂਤਿ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੇ ਮਾਧਧਮ ਕਨੈ ਗੈ ਵਾਪਕ ਤੇ ਬਹੁਆਧਾਮੀ ਬਨਦੀ ਏ। ਅਸਲ ਚ ਸਾਹਿਤਿਕਾਰ ਦੀ ਅਨੁਭੂਤਿ ਇਕ ਵਿਜ਼ਾਨਕ ਦੀ ਅਨੁਭੂਤਿ ਆਹਲਾ ਲੇਖਾ ਹੋਂਦੀ ਏ। ਵਿਜ਼ਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਵਿ਷ਕਾਰ ਕਰਿਯੈ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਧੂਰੋਂ ਗੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰਦਾ ਏ ਜਾਂ ਆਵਿਕ੍ਰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨਿਯਮਾਂ ਗੀ ਘੜਦਾ ਏ ਓਹ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਤੇ ਵਕ਼ਤ ਦਿਧੋਂ ਸੀਮੇਂ ਕੋਲਾ ਤੱਥੀ ਹੋਂਦੇ ਨ। ਜਿਸਲੈ ਸਾਹਿਤਿਕਾਰ ਤੇ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਨਾਟਕਕਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰੋਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕੋਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਿਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਿਂ ਅਪਨੇ-ਪਰਾਧੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਗੈ ਮਿਟੀ ਜਨੀ ਏ ਤਾਂ ਗੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਤਿ ਔਂਦੀ ਏ।

ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚ ਭਵੂ ਨਾਰਾਧਨ ਆਖਦੇ ਨ ਜਿਸਲੈ ਸਾਹਿਤਿ ਜਾਂ ਨਾਟਕ ਦਾ ਰਸਾਂਵਾਦਨ ਹੋਨ ਲਗਦਾ ਏ ਤਾਂ ਝਾਟ ਇਕ ਨੇਹੀ ਸਥਤਿ ਆਈ ਜਨੀ ਏ ਜਿਸਲੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਹੋਈ ਜੰਦਾ ਏ। ਸਾਹਿਤਿ ਦਰਪਣਕਾਰ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਹੋਰ ਆਲਮਿਨ, ਉਦੀਪਨ, ਸਥਾਨੀਭਾਵ ਤੇ ਪਾਠਕ ਇਨ੍ਹੋਂ ਸਾਰੋਂ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਮਨਦੇ ਨ। ਓਹ ਆਖਦੇ ਨ ਜੇ ਇਨ੍ਹੋਂ ਸ'ਬੈਨੀ ਦੇ ਪਾਰਸ਼ਪਰਕ ਘਨੇ ਸਰਬਨਥ ਗੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਤਿ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਚ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਂਦੇ ਨ। ਡਾਕਟਰ ਸ਼ਯਾਮਸੁਨਦਰ ਦਾਸ ਹੁਨਦਾ ਆਖਨਾ ਏ ਜੇ ਕਿਵਿ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤਿਕਾਰ ਗੀ ਅਪਨਿਯੈਂ ਰਚਨੇਂ ਕੋਲਾ ਇਕ ਨੋਖੀ ਅਨੁਭੂਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕਨੈ ਜੇਹੜਾ ਨਾਂਦ ਮਿਲਦਾ ਏ ਤਾਂ ਏ ਨੇਹਾ ਨਾਂਦ ਜਿਸਲੈ ਓਹ ਰਚਨਾ ਪਫ਼ਨੇ ਕਨੈ ਪਾਠਕੋਂ ਗੀ’ (ਨਾਟਕ ਹੋਏ ਤਾਂ ਦਿਕਖਨੇ ਕਨੈ) ਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦਾ ਏ ਤਾਂ ਤੇ ਉਦੇ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਂਦੀ ਏ। ਅਪਨੀ ਰਚਨਾ ‘ਸਾਹਿਤਿਲੋਚਨ’ ਚ ਓਹ ਆਖਦੇ ਨ ਜੇ

‘ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ’ ਕਵਿ, ਭਾਵੁਕ ਪਾਠਕ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਚਿੱਤਰਵ੃ਤਿ ਕਨੈ ਸਰਬਨਥ ਰਖਦਾ ਏ।’ ਜੇਕਰ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਭਾਵੁਕ ਨੇਈ ਹੋਨ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਗੈ ਨੇਈ ਹੋਈ ਸਕਦੀ।

ਅਸਲ ਚ ਕਵਿ ਦੇ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅਸਰ ਤੇ ਚਮਤਕਾਰ ਸਾਡੇ ਤੋਡੀ ਤੁਸਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਮਾਧਿਮ ਕਨੈ ਗੈ ਪੁਜਦਾ ਏ ਤੇ ਉਸੀ ਪਢਫੇ ਮੌਕੇ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਦਿਧਾਂ ਭਾਵ-ਤਰੰਗਾਂ ਤੁਸ ਰਚਨਾ ਤੇ ਤੁਸਦੇ ਪਾਤਰੋਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੁ ਕਨੈ ਇਧਾਂ ਜੁਡੀ ਜਨਦਿਧਾਂ ਨ ਜੇ ਤੁਸਲੈ ਅਪਨੇ-ਪਰਾਧੇ ਦਾ ਭੇਦ ਗੈ ਮਿਟੀ ਜਨਦਾ ਏ। ਦੁਏਂ ਲਫਜ਼ੋਂ ਚ ਸਾਡਾ ਰਚਨਾ ਕਨੈ ਬਡਾ ਗੈਹਰਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਤਾਦਾਮਧੀ ਸਰਬਨਥ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈ ਜਨਦਾ ਏ। ਇਸ ਸਮੱਨਥ ਦਾ ਪਰਿਆਮ ਗੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਹੋਂਦਾ ਏ। ਅਸਲ ਚ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਅਨੇਕਤਾ ਚ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨੇ ਲੇਈ ਬਡੀ ਮਹਤਵ ਆਹਲੀ ਭੂਮਕਾ ਨਭਾਂਦਾ ਏ।

ਆਚਾਰ੍ਯ ਰਾਮਚੰਨ੍ਦ੍ਰ ਸ਼ੁਕਲ ਦਾ ਆਖਨਾ ਏ ਜੇ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਦੇ ਮੈਨੈ ਚ ਜੇਹਡੀ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੁ ਅਪਨਾ ਅਕਸ ਛੋਡੀ ਏ ਓਹ ਜਨੇਹ ਕਾਵਿ ਚ ਵਰਣਤ ਕੀਤੇ ਗੇਦੇ ‘ਆਸ਼੍ਰਯ’ ਦੇ ਭਾਵ ਦਾ ਆਲਮਭਨ ਹੋਂਦੀ ਏ ਤਉਂ ਗੈ ਸੋਵਨੀ ਸਹਿਰਦੇ ਪਾਠਕੋਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਤੋਂ ਦੇ ਭਾਵ ਦਾ ਬੀ ਆਲਮਭਨ ਬਨੀ ਜਨਦੀ ਏ। ਏਹ ਗੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਂਦੀ ਏ। ਬਾਬੂ ਗੁਲਾਬਰਾਧ ਆਖਦੇ ਨ ਜੇ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸਾ ਸਮਾਨ ਕਰੰਦੀ ਪ੍ਰਤਿ਷਼ਠਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਗੈ ਨੇਈ ਬਲਕੇ ਤੁਸ ਰਚਨਾ ਚ ਚਿਤ੍ਰਤ ਪੂਰ੍ਣ ਵਿਕਿਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿ਷਼ਠਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਗੈ ਸਹਿਰਦੇ ਪਾਠਕੋਂ ਦਾ ਅਲਮਭਨ ਬਨਿਯੈ ਜਿਸਲੈ ਤੰਦੇ ਰਸਾਸ਼ਵਾਦਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਨਦੀ ਏ ਤਾਂ ਤੁਸਲੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਂਦੀ ਏ। ਵਿਕਿਤਤਵ ਗੀ ਭੁਲਾਇਥੈ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਸਦੇ ਗੁਣੋਂ ਕਨੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਹੋਂ ਬੀ ਨੇਈ ਆਈ ਸਕਦੀ।

ਤੁਝੇ ਕਿਤੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੋਲਾ ਏਹ ਸਾਫ ਹੋਈ ਜਨਦਾ ਏ ਜੇ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨੇ ਆਹਲੇ ਕਾਵਿ ਸ਼ਾਸ਼ਵਿਧੀਂ ਇਸ ਤਤਥ ਗੀ ਸਨ੍ਹੇ ਦਾ ਏ ਜੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾ, ਪਾਠਕ, ਦਰਸ਼ਕ ਤੇ ਆਸ਼੍ਰਯ ਅਰਥਾਤ ਸਾਹਿਤਿਕ ਚ ਚਿਤ੍ਰਤ ਪਾਤਰੋਂ ਦੇ ਦਰਮਾਨ ਜਿਸਲੈ ਇਕ ਤਾਦਾਮਧੀ ਸਰਬਨਥ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਜਨਦਾ ਏ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਈ ਜਨਦੀ ਏ। ਇਸੈ ਗਲਲਾ ਗੀ ਅਸ ਇਧਾਂ ਸਪ਼ਸ਼ਟ ਕਰੀ ਸਕਨੇ ਆਂ ਜੇ ਜਿਸਲੈ ਸਾਹਿਤਿਕਾਰ ਤੇ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰੋਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕੋਂ ਦੇ ਦਰਮਾਨ ਅਪਨੇ-ਪਰਾਧੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਮਾਸ ਹੋਈ ਜਨਦੀ ਏ ਤਾਂ ਤੁਸਲੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਈ ਜਨਦੀ ਏ। ਸਥਾਰਣ ਸ਼ਬਦੋਂ ਚ ਇਥੈ ਤਾਦਾਮਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਂਦੀ ਏ ਜਿਸ ਕਨੈ ਪਾਠਕ, ਦਰਸ਼ਕ ਤੇ ਪਾਤਰ ਇਕ ਅਸੀਮ ਨਂਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਚ ਪੁਜ਼ੀ ਜਨਦੇ ਨ। ਇਥੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮਨੀ ਜਨਦੀ ਏ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਕਨੈ ਗੈ ਅਨੇਕਤਾ

ਚ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਜਨਦੀ ਏ। ਵਿਭਾਵ, ਅਨੁਭਾਵ ਬਾਗੈਰਾ ਜਿਸਲੈ ਖਾਸ ਸਰਬਨਥੋਂ ਕੋਲਾ ਅਗੋਂ ਨਿਕਲੀ ਜਦੇ ਨ ਤਾਂ ਓਹ ਸਹਿਰਦੇਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਰੂਪ ਕਨੈ ਬਿਥੇ ਬਨੀ ਜਦੇ ਨ। ਕਵਿ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਬਿਥੇ ਤੇ ਪਾਠਕ ਜਿਸਲੈ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਇਕ ਸੂਤਰ ਚ ਬਜ਼ੀ ਜਦੇ ਨ ਤੁਸਲੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਹੋਈ ਜਨਦਾ ਏ। ਜੇਕਰ ਅਸ ਸਾਹਿਤਿ ਬਿਚਵਾ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਮਜ਼ੂਦਗੀ ਗੀ ਨਕਾਰੀ ਦੇਚੈ ਤਾਂ ਅਸ ਮੁੰਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਦੇ ਗੋਦਾਨ ਦੇ ਹੋਰੀ, ਡੋਗਰੀ ਦੇ ਕਹਾਨੀਕਾਰ ਸ਼ਵ. ਨਰੰਦਰ ਖ਼ਜੂਰਿਆ ਦੀ ਕਹਾਨੀ ਦੀ ਨਾਥਿਕਾ ‘ਕਾਤਸੂ ਦਾ ਕਾਲਾ ਤਿਤਰ’ ਦੀ ਨਾਥਿਕਾ ਕਾਤਸੂ ਤੇ ਓਮ ਗੋਸ਼ਵਾਮੀ ਦੀ ਕਹਾਨੀ ਕੰਗੇ ਆਹਲਾ ਚਨ ਦੇ ਪਨ੍ਹ ਆਸਤੈ ਕਿਧਾਂ ਅਤਥਰੁਂ ਬਗਾਈ ਸਕਨੇ ਆਂ ਤੇ ਸ਼ਵਾਂ ਦੀਨੂ ਭਾਈ ਪਨਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੜਦ ਨਾਟਕ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਖ਼ਲਨਾਯਕ ਬਾਂਗੀ ਪਰ ਰੋਹ ਕਰਿਥੈ ਕਿਧਾਂ ਮਰੀਰਿਆਂ ਬਵ੍ਹੀ ਸਕਨੇਆਂ ਤੇ ਸਰਪੰਚ ਰਣਪਤ ਦਾ ਨਿਆਂ ਦਿਕਿਖਿਥੈ ਕਿਧਾਂ ਬਾਹ-ਬਾਹ ਕਰੀ ਸਕਨੇਆਂ ਤੇ ਤੁਸਦੀ ਹਤਥਾ ਤੁਪਰ ਕਿਧਾਂ ਅਤਥਰੁਂ ਬਗਾਈ ਸਕਨੇਆਂ ਤੇ ਇਧਾਂ ਗੈ ਕਵਿ ਮਧੁਕਰ ਦੀ ‘ਡੋਲੀ’ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਥੈ ਨੇਹ ਬਨਦ-

ਕੁਨ ਜਾਨੇ ਮੇਂ ਗੋਲੀ ਬਨਨਾ

ਕੁਨ ਜਾਨੇ ਮੇਂ ਰਾਨੀ।

ਖ਼ਬਰੈ ਕਿਧਾਂ-ਕਿਧਾਂ ਲਿਖੀ ਏ,

ਤੁਸ ਵਿਧਨਾ ਨੇ ਕਹਾਨੀ

xxxx

ਪਲੈ ਚ ਡੁਬਦਾ, ਪਲੈ ਚ ਤਰਦਾ,

ਏ ਮਨ ਗੋਤੇ ਖੰਦਾ।

ਕੈਸਾ ਅਜ਼ਬ ਬਨਾਯਾ ਲੋਕੋ

ਭਾਗ ਧਿਧੇਂ ਦਾ ਮੰਦਾ?

ਪਢਿਥੈ ਸਾਫਿਧਾਂ ਹਮਦਰਿਧਾਂ ਤੁਸ ਕੁਡੀ ਕਨੈ ਜੁਡੀ ਜਨਦਿਧਾਂ ਨ ਜੇਹਡੀ ਸੌਹੈਰੈ ਜਾਨੇ ਆਹਲਿਧੀਂ ਸਾਰਿਧੀਂ ਕੁਡਿਧੀਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਨੀ ਜਦੀ ਏ ਤੇ ਜਿਸ਼ੀ ਕਵਿ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਪਨੀ ‘ਡੋਲੀ’ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕੇਨਦਰ ਬਿਨ੍ਦੁ ਬਨਾਈ ਦੀ ਏ। ਕਵਿਤਾ ਦਿਧਾਂ ਏਹ ਪੰਕਿਧਾਂ ਪਢਫੇ ਮੌਕੇ ਇਧਾਂ ਸੇਹੀ ਹੋਂਦਾ ਏ ਜੇ ਮਨੋ ਸਾਫੀ ਅਪਨੀ ਗੈ ਧੀ-ਮੈਨ ਸੌਹੈਰੈ ਜਾ ਕਰਦੀ ਏ ਤੇ ਤੁਸਦਾ ਰੋਨਾ ਬਸ਼ੂਰੇ ਤੇ ਕਰਲਦ ਸਾਫੇ ਕਨੈ ਚ ਸਨੋਚਾ ਕਰਦੇ ਨ। ਇਧਾਂ ਗੈ ਇਸ ਸਾਂਦਰਭ ਚ ਡੋਗਰੀ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੇਵਦਪਾਲ ਦੀਪ ਦਿਧਾਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਏਹ ਬੰਦ ਬੀ ਬਚਾਰਨੇ ਜਾਗ ਨ-

ਬੈਠੇ ਦੇ ਨਵਜ ਥ' ਮਿਯੈ ਦਿੰਦੇ ਦਵਾ ਨਿੰ ਕਕਖ,
ਕਸਰੀ ਸਮਾਜ ਭੁਕਖਡਾ ਪ੍ਰੰਜੀਪਤਿ ਹਕੀਮ।

× × × × × ×

ਮਿਲਨੇ ਦੀ ਵਾਕਲਤਾ ਮਨੁਕਖਤਾ ਚ ਐ ਇੱਨੀ,
ਖਿੰਡੇ ਦਾ ਜਿਧਾਂ ਇਕਕ ਗੈ ਪਰਵਾਰ ਆਂ ਅਸ ਲੋਕ।

ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਿਥਤਿ ਚ ਪੁਜਿਯੈ ਪਾਠਕੇ, ਸ਼੍ਰੋਤੇਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕੇਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਕਵਿ,
ਨਾਟਕਕਾਰ ਤੇ ਲੋਕ ਹਿਰਦੇ ਕਨੈ ਸਪਨਦਨ ਕਰਨ ਲਗੀ ਪੌਂਦਾ ਐ। ਸਰਲ ਸ਼ਬਦੇਂ ਚ ਅਸ
ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਗੀ ਸਾਂਝਾਪਨ ਬੀ ਆਕਖੀ ਸਕਨੇਅਂ। ਭਾਵੇਂ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਹੋਈ ਜਾਨੇ ਦੇ
ਪੱਤੇ ਲੌਕਿਕ ਅਨੁਭਵੇਂ ਦੀ ਸਥੂਲਤਾ, ਕੌਡਾਪਨ, ਬਗੈਰਾ ਦੋਸ਼ ਅਪਨੇ ਆਪ ਮਿਟੀ ਜਨੇ ਨ।

ਉਪਨਿਆਸ, ਕਹਾਨੀ ਨਾਟਕ ਬਗੈਰਾ ਦੇ ਕਾਲਪਨਕ ਤੇ ਮੌਲਕ ਪਾਤਰ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ
ਵਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ ਹੋਨੇ ਕਹਿਯੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਿਥਤਿ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਆਸਤੈ ਬੱਡੇ
ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਂਦੇ ਨ। ਸੁੰਝੀ ਪ੍ਰੇਮਚਨਦ ਦੇ ਉਪਨਿਆਸ ਦੇ ਹੋਰੀ, ਗੋਬਰ ਤੇ ਧਨਿਆ,
ਰੰਗਭੂਮਿ ਦਾ ਸੂਰਦਾਸ, ਕਾਲਿਦਾਸ ਦੇ 'ਮੇਘਦੂਤ' ਦਾ ਯਕਾ, ਸ਼ਕੁਨਤਲਾ ਨਾਟਕ ਦੀ ਸ਼ਕੁਨਤਲਾ
ਮੋਹਨ ਰਾਕੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਟਕ "ਆਖਾਫ਼ ਕਾ ਏਕ ਦਿਨ" ਦੀ ਨਾਯਕਾ ਮਲਿਕਾ, ਸ਼ਵਾਂ
ਭਗਵਤੁ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਾਠੇ ਦੀ ਡੋਗਰੀ ਕਹਾਨੀ ਮਾਂਗਤੇ ਦਾ ਘਰਾਟ' ਦਾ ਮਾਂਗਤਾ, ਡਾਂਡੀ ਚਮਾਂ
ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਕਹਾਨੀ 'ਜਾਤਰ' ਦੀ- ਨਾਯਿਕਾ ਲਛਮੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸੱਸ਼ ਧਨਦੇਈ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ
ਉਪਨਿਆਸਕਾਰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਹ ਦੇ ਉਪਨਿਆਸ 'ਇਕ ਮ੍ਯਾਨ ਦੀ ਤਲਵਾਰਾਂ' ਦਾ ਨਾਯਕ ਕਰਤਾਰ
ਸਿੰਹ ਸਰਾਬਾ, ਵਿਖਵਨਾਥ ਖੜੂਰਿਆ ਦੇ ਨਾਟਕ ਅਛੂਤ ਦੀ ਭਿਕਖੂ ਚਮੈਰੀ, ਸ਼ੇਕਸਪਿਯਰ
ਦੇ ਨਾਟਕ ਟੈਮਪੇਸਟ ਦੇ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਾਸਪੈਰੋ ਤੇ ਮਿਰਾਂਡਾ ਬਗੈਰਾ ਪਾਤਰ ਸਾਫ਼ੀ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ
ਦੀ ਸਿਥਤਿ ਗੀ ਤੁਜਾਗਰ ਕਰਨੇ ਆਸਤੈ ਚੰਗੀ ਜਮੀਨ ਤਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ਨ।

ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਾਹਿਤਿ ਚ ਉਪਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਭੂਮਕਾ : ਕੁਸੈ ਬੀ ਤਚਵ
ਕੋਟਿ ਦੇ ਸਾਹਿਤਿ ਚ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਬੱਡੀ ਗੈ ਅਹਮ ਭੂਮਕਾ ਹੋਂਦੀ ਐ ਜੇਹੜੀ ਕਦੈਂ
ਬੀ ਨਕਾਰੀ ਨੈਈ ਜਾਈ ਸਕਦੀ। ਇਸਦੇ ਬਾਂਹੇ ਕੋਈ ਬੀ ਸਾਹਿਤਿਕ ਰਚਨਾ ਟਿਕਾਊ ਜਾਂ ਚਿਰ
ਸਥਾਈ ਨੈਈ ਬਨੀ ਸਕਦੀ ਤੇ ਨਾਂ ਗੈ ਉਸਦੇ ਚ ਸਾਹਿਤਿਕ ਚਮਤਕਾਰ ਗੈ ਆਈ ਸਕਦਾ ਐ।
ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਮੇਹਰਾਨੀ ਕਨੈ ਗੈ ਸਾਫ਼ੇ ਮਾਨਸਕ ਭਾਵ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੇ ਤੇ ਧੁਲੇ-ਧਲਾਦੇ
ਹੋਇਯੈ ਸਾਹਿਤਿਕ ਪਾਤਰੇਂ ਕਨੈ ਤਾਤ-ਮੇਲ ਜਾਂ ਸਰਬਂਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨੇ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋਂਦੇ
ਨ। ਇਸ ਕਨੈ ਉਸੀ ਬੱਡੀ ਨੋਖੀ ਆਤਮਾਨਦ ਦੀ ਅਨੁਭੂਤਿ ਹੋਂਦੀ ਐ। ਤੇ ਕਨੈ ਗੈ ਉਸਦੇ
ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਮਾਨਸਕ ਸਾਰ ਸਾਤਿਕ ਹੋਈ ਜਂਦਾ ਐ। ਤੇ ਇਸ ਕਨੈ ਆਹ ਸਂਕੀਰਣਿੰ ਤੇ ਕੁਝੇ

ਕੋਲਾ ਤਪਰ ਤਿਠੀਂ ਵਿਸ਼ਵਬੰਧੁਤ ਦੀ ਸਿਥਤਿ ਤਕ ਜਾਈ ਪੁਜਦਾ ਐ ਜਿਸ ਕਨੈ ਤਸਦਾ
ਸਾਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋਣ ਗੈ ਬਦਲੀ ਜਂਦਾ ਐ ਤੇ ਕਨੈ ਮਤਾ ਬਸੀਹ ਬੀ ਹੋਈ ਜਂਦਾ ਐ। ਇਸੈ
ਲੇਈ ਸਹਿਰਦੇ ਪਾਠਕ ਕਾਲਿਦਾਸ, ਸ਼ੇਕਸਪਿਯਰ ਪ੍ਰੇਮਚਨਦ, ਰਵੀਨਦ੍ਰਨਾਥ ਟੈਂਪੇਰ, ਟਾਲਸਟਾਂਯ,
ਮੈਕਿਸਮ ਗੋਕੀ, ਡਾਂਡੀ ਇਕਬਾਲ ਤੇ ਬਨਾਈ ਸ਼ਾਹ ਬਗੈਰਾ ਸੰਸਾਰ-ਪ੍ਰਸਿਛ ਕਵਿਯੇ ਤੇ
ਸਾਹਿਤਿਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਿ ਗੀ ਪਦਿਯੈ ਇਕੈ ਨੇਹਾ ਨਂਦ ਲੈਂਦੇ ਨ।

ਪਥਚਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋਣ :

ਆਈ. ਏ. ਰਿਚਡਸਨ ਤੇ ਏ. ਈ. ਮੇਣਡਰ ਦੇ ਮਤਾਬਕ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਸਾਹਿਤਿ ਦੀ
ਓਹ ਸਿਥਤਿ ਜਾਂ ਅਵਸਥਾ ਐ ਜਿਸਦੀ ਬ'ਜਾ ਕਨੈ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਮਾਨਸਕ ਹਾਲਤ
ਥੋਡੇ ਚਿਰੈ ਲੇਈ ਅਪਨੀ ਵਕਿਗਤ ਆਤਮ ਚੇਤਨਾ ਜਾਂ ਪਨਚਾਨ ਗੀ ਭੁਲਿਲਿਯੈ ਨਾਟਕ, ਉਪਨਿਆਸ,
ਸਿਨਮਾ ਬਗੈਰਾ ਕੁਸੈ ਦੇ ਬੀ ਮਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪਾਤਰ ਕਨੈ ਤਾਦਾਤਮਿ ਸਰਬਂਧ ਜੋਡੀ ਲੈਂਦੀ
ਐ। ਕ੍ਰਾਂਚੇ ਹੋਰ ਤੇ ਕਵਿ ਦੇ ਦੋ ਵਕਿਤਿਵ ਮਨਦੇ ਨ-ਇਕ ਲੌਕਕ ਤੇ ਦ੍ਰਵਾ ਆਦਰਸ਼ ਮੂਲਕ।
ਲੌਕਕ ਵਕਿਤਿਵ ਚ ਕਵਿ ਤੇ ਪਾਠਕ ਦਾ ਅਪੂ-ਬਿਚ੍ਚੇਂ ਤਾਦਾਤਮਿ ਸਰਬਨਥ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ
ਜਂਦਾ ਐ। ਤਾਦਾਤਮਿ ਦੀ ਇ'ਥੈ ਅਵਸਥਾ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਖੁਆਂਦੀ ਐ।

ਖੀਰ ਚ ਅਸ ਬਾਰੇ ਚ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਪਰ ਪੁਜਨੇ ਆਂ ਜੇ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਖਾਸ
ਕੁਸੈ ਵਕਿ ਦਾ ਨੈਈ ਹੋਇਯੈ ਤਸਦੇ ਸਰਬਂਧੇਂ ਦਾ ਹੋਂਦਾ ਐ। ਏਸੀ ਅਵਸਥਾ ਚ ਤਸਦੇ ਚ
ਨਾਂ ਗੈ ਅਪਨੇਪਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦੁਖ-ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਨਾਂ ਗੈ ਪਾਰਾਯੇਪਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਈਝਾ ਬਗੈਰਾ ਆਸਤੈ
ਕੋਈ ਥਾਹਰ ਰੋਹਦਾ ਐ। ਤਸਲੈ ਕਵਿ, ਤਸਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਤਸਦੇ ਪਾਤਰ ਬੀ ਵਕਿਤਿਵ ਦੀ
ਸੀਮਾ ਕੋਲਾ ਤਪਰ ਤਿਠੀਂ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਕੋਲ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹੋਈ ਜਨੇ ਨ। ਦੁਏ ਪਾਸੈ
ਪਾਠਕ, ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਬੀ ਅਪਨੇ ਵਕਿਤਿਵ ਦੀ ਤਾਂਗ ਹਦ ਕੋਲਾ ਤਪਰ ਤਿਠੀਂ ਲੋਕ-
ਸਮਾਜਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਵ-ਭੂਮਿ ਚ ਆਈ ਪੁਜਦੇ ਨ। ਕੀ ਜੇ ਨਿਜੀ ਵਕਿਤਿਵ ਦੇ ਕਨੈ
ਗੈ ਬੜੀ ਰੋਹਨਾ ਰਸਾਨੁਭੂਤਿ ਚ ਬਾਧਕ ਬਨਦਾ ਐ। ਇਸ ਬਾਸਤੈ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ
ਦੇ ਬਾਸਤੈ ਇਨ੍ਹੋਂ ਬੰਧਨੇ ਕੋਲਾ ਮੁਕਤ ਹੋਨਾ ਗੈ ਜਰੂਰੀ ਐ। ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਦੀ ਸਿਥਤਿ ਚ
ਪਾਠਕ, ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕੇਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਕਵਿ ਤੇ ਲੋਕ-ਹਿਰਦੇ ਕਨੈ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ੰਨਦਨ ਕਰਨ ਲਗਦੇ
ਨ। ਭਾਵੇਂ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਹੋਈ ਜਾਨੇ ਦੇ ਪੱਤੇ ਲੌਕਕ ਅਨੁਭਵੇਂ ਦੀ ਸਥੂਲਤਾ, ਤੀਕਣਤਾ
ਤੇ ਕਟੁਤਾ ਬਗੈਰਾ ਦੋਸ਼ ਨਸ਼ਟ ਹੋਈ ਜਨੇ ਨ। ਉਪਨਿਆਸ ਕਹਾਨੀ, ਨਾਟਕ ਤੇ ਮਹਾਕਾਵਿ ਬਗੈਰਾ
ਦੇ ਪਾਤਰ ਕਾਲਪਨਕ ਹੋਨੇ ਪਰ ਬੀ ਸਾਧਾਰਣੀਕਰਣ ਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨੈਈ ਆਂਦੀ ਕੀ ਜੇ
ਓਹ ਪਾਤਰ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਵਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ ਹੋਂਦੇ ਨ।

੦੦੦